

Tutkijoiden vapaus huolena

10.11.2025

Ilmatieteen laitoksen pääjohtaja Petteri Taalas oli huolissaan tutkijoiden vapaudesta Yleisradion Ykkösaamu-nimisessä ohjelmassa isänpäiväviikonlopun lauantaina. Taalaksen mukaan Yhdysvalloissa on tehty mittavia leikkauksia ilmasto- ja ilmakehätutkimuksesta.

Ilmastonmuutos ja sitä koskeva tutkimus tuntuvat olevan Yhdysvaltojen hallinnolle epämieluisaa. Samaa kertoi aikanaan SEAMKissa vierailevana opettajana ollut Douglas Piirto, jonka mukaan Yhdysvalloissa vastustettiin bioenergiasektoria, koska bioenergian koettiin uhkaavan hiiliteollisuuden työpaikkoja.

Ilmastonpolitiikka on myös talouspolitiikkaa. Fossiilienergiasta luopuminen on pois öljyntuottajamaiden taloudesta. Osa fossiilitalouden puolustajista voi väittää, että metsien ja puuraaka-aineen käytön lisääminen öljyn ja muovin korvaajana edistää luontokatoa. Toisaalla betoniteollisuus voi kokea puurakentamisen kilpailijanaan ja olla huolissaan metsien avohakkuista, vaikka betonibisnes tarvitsee osin soraharjujen metsien avohakkuita liiketoimintansa tueksi.

Poliitikot tuntuvat ohjaavan tutkimusta rahoitusta leikkaamalla. Tämän vaikutelman saa Petteri Taalaksen haastattelusta. Tutkimusrahoitusta leikkaamalla tutkijoita voidaan vaientaa. Ilman riittävää tutkimusrahoitusta ei voi tehdä laadukasta ja korkeatasoista tutkimusta, oli tutkimusala mikä hyvänsä.

Kohti ilmastokokousta

Tutkijoita on lisäksi vaikeaa saada mukaan asiantuntijoiksi kansainvälisiin ilmastokokouksiin Petteri Taalaksen mukaan. Jos tutkija osallistuu kansainvälisissä kokouksissa ilmastohuolikeskusteluun, ei se aina miellytä tutkijan kotimaassa poliittista valtaa käyttäviä.

Viikonloppuna maa- ja metsätalousministeriö toi näyttävästi esillä Brasilian Belémissä 10. – 21.11.2025 järjestettäviä COP30-ilmastokokouksen tapahtumia. Kokouksessa ja sen oheistapahtumissa YK:n ilmastonsuojelun puitesopimuksen allekirjoittaneet maat käyvät läpi ilmastopolitiikkaansa. Ministeriön edustajien lisäksi Suomesta on mukana alan tutkijoita, mikä on hyvä asia. Ministeriön tiedotteessa lämmitti myös sen taustakuva, jossa näkyy lapsuuteni ja nuoruuteni maisemia Huittisten Karhiniemen ja Sammun kylistä. Noiden kylien välissä virtaa noin 7 000 vuotta vanha Kokemäenjoki.

Maankäyttösektorilla on oma roolinsa ilmastonmuutoksen torjunnassa ja kasvihuonekaasupäästöjen hillinnässä. Kestävät ruokajärjestelmät ovat osa kokonaisuutta. Näihin asioihin maa- ja metsätalousministeriön ilmastokokoustiedote viittaa. Kestävät ruokajärjestelmät ovat keskeinen osa SEAMKin TKI-toimintaa ja opetusta.

Tutkimisen vapaus

Tutkijoilla on tutkimisen vapaus. Alan tutkijoilla on oikeus tieteen menetelmin, perusteellisesti ja kriittisesti tutkia kasvisruokavalion vaikutusta ihmisten ravitsemukseen. Alan tutkijoilla on myös oikeus tieteen menetelmin perusteellisesti ja kriittisesti tutkia, miten parannetaan eteläpohjalaisten maitotilojen kannattavuutta.

Tästä saakin hyvin aasinsillan käynnissä olevaan vapaaseen kyselyyn, jossa Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta kartoittaa akateemisen vapauden tilaa tutkimuksessa ja opetuksessa. Viime aikoinahan on keskusteltu akateemisen vapauden rajoittamisesta myös suomalaisessa toimintaympäristössä.

Valheviestintä mahdollista

Osittaisen valheviestinnän ja sosiaalisen median maailmassa ongelmana on tutkimustulosten esittäminen ja valikointi oman ideologian tai puoluepolitiikan tueksi. Helposti unohdetaan tärkeitä tutkimustuloksia tai moititaan sellaisia tutkimustuloksia, jotka eivät tue omaa maailmankatsomusta tai oman puolueen näkemystä.

Entisen esimieheni, professori Jyrki Kankaan näkemys tutkijoiden asemasta on hyvä muistaa. Metsähallituksen pääjohtajanakin aikanaan toimineen Jyrki Kankaan mukaan tutkijat tuottavat puolueetonta tutkimustietoa oman alansa tutkimusmenetelmin. Tutkimustuloksia voi käyttää päätöksenteon tukena tai olla käyttämättä.

Tähän liittyen poliittinen oppositio voi vaatia tutkimukseen perustuvaa päätöksentekoa, jos hallituksen päätös ei miellytä tai tue omaa ideologiaa. Parhaillaan keskustellaan Suomen metsien hakkuumääristä liittyen maankäyttösektorin päästöihin.

Kohti EU:n puolustusta tukevaa

hanketoimintaa?

EU:n turvallisuuspoliittinen tilanne on muuttunut viime vuosina. Taustalla on Venäjän aloittama hyökkäyssota Ukrainassa. Sen sodan piti kestä kolme päivää, mutta sota on kestänyt jo noin 3,5 vuotta.

Viime aikoina Suomessa on keskusteltu seismologisten mittausasemien asemoinnista osana kansallista turvallisuutta. Mittausasemilla voidaan maanjäristysten lisäksi tarkkailla myös sodankäyntiä.

Tästä voikin päätellä, että jatkossa kaikki se, mistä voidaan leikata, sanoitetaan osaksi ruokaturvaa, huoltovarmuutta ja kokonaisturvallisuutta.

Ketterät tutkijat tahtovat suunnata myös sinne, missä on rahaa. Kun Suomen Akatemia julkaisi aikanaan silloisen Biodiversiteettialan tutkimusohjelmansa, niin yhdessä yössä Suomeen muodostui muutaman sadan tutkijan joukko uudelle tieteenalalle.

Joku ilmastotutkija saattaa olla huolissaan myös siitä, että teen ilmastonmuutostutkimusta, mutta omistan metsää ja teen puukauppoja. Vapaassa maassa on kuitenkin perustuslain sallima omistamisen vapaus myös tutkijoille. Toivottavasti mahdollisia huolestuneita arvostelijoita lohduttaa se, että osaomistan myös soidensuojelualueita, joilta ei isommin pääse hiilidioksidia ilmakehään.

Tutkijana minua kumminkin eniten huolestuttaa, saavatko poliitikot marraskuisen ilmastokokouksen jälkeen olennaista uutta aikaan ilmastonmuutoksen torjunnassa.

Risto Lauhanen
MMT, dosentti
SEAMK

Kirjoittaja on mm. mukana EU:n osarahoittamissa hankkeissa TUPSU- ja ArvoHiili. TUPSU-hanke tutkii turvetuotantoalueiden palauttamista suometsiksi osana ilmastonmuutoksen torjuntaa. EU:n osarahoittama ArvoHiili-hanke selvittää mm. turvetuotannosta poistettujen alueiden hiilivaraston säilyttämistä ja hiilensidontaa kosteikkoviljelyn ja ennallistamisen avulla.